

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ВИПАДКУ У МЕЖАХ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО НАПРЯМКУ

Журавльова Олена

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна,

zhuravlova.olena@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4889-0239>

Журавльов Олександр

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна,

zhuravlov.oleksandr@vnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7823-0338>

Мета. Статтю присвячено визначенню та аналізу особливостей концептуалізації психологом особистісного випадку клієнта у межах психоаналітичної парадигми. Встановлено, що актуальність наукової розвідки обумовлена посиленням вимог до оптимізації та підвищення ефективності роботи спеціаліста-клініциста в умовах стрімких змін соціальної реальності та перманентного пришвидшення темпу життя людини.

Методи. Для уточнення сутності досліджуваного феномену було застосовано теоретичні методи, зокрема, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових джерел й результатів емпіричного вивчення проблеми концептуалізації особистісного випадку.

Результати. У результаті аналізу вітчизняної та зарубіжної наукової літератури охарактеризовано основні періоди становлення ідеї формулювання випадку клієнта. Визначено ключові функції вказаного етапу психотерапевтичного процесу, серед яких виявлення специфічного для пацієнта способу організації знань, емоцій і поведінки, чітке прояснення центральних проблем особистості та їх диференціація від другорядних запитів, створення підґрунтя для розробки ефективного плану лікування. Висвітлено сутність динамічності та нешаблонності як основних рис процесу опрацювання особистісної події у межах психоаналітичної парадигми. Встановлено специфічні характеристики концептуалізації випадку залежно від обраного спеціалістом напрямку психоаналізу: структурної концепції психічної діяльності особистості, теорії об'єктних відносин чи селф-психології. Окреслено погляди науковців на структуру вказаного початкового етапу роботи спеціаліста з клієнтом.

Висновки. Формулювання особистісного випадку відповідно до положень психоаналітичної теорії передбачає пошук детермінант проблеми особистості поза межею її свідомості. Процес концептуалізації не є чітко структурованим, адже потребує одночасного врахування широкого спектру чинників, які швидко трансформуються та розміщені на різних рівнях психічної діяльності. Відтак, вказаний етап роботи з клієнтом набуває форми нарації.

Ключові слова: формулювання особистісного випадку, динамічність, психотерапевтичний процес.

Olena Zhuravlova, Oleksandr Zhuravlov. Peculiarities of the conceptualization of the case within the framework of psychoanalytical direction.

Purpose. The article is devoted to the definition and analysis of the peculiarities of the psychologist's conceptualization of the client's personal case within the psychoanalytic paradigm. It is established that the relevance of scientific research is due to increasing requirements for optimization and increase the efficiency of the clinician in the face of rapid changes in social reality and the permanent acceleration of the pace of human life.

Methods. To clarify the essence of the studied phenomenon, theoretical methods were used, in particular, analysis, synthesis, comparison, generalization, systematization of scientific sources and the results of empirical study of the problem of conceptualization of the personal case.

Results. As a result of the analysis of domestic and foreign scientific literature the main periods of formation of the idea of formulating the client's case are characterized. The key functions of this stage of the psychotherapeutic process are identified, including identifying a patient-specific way of organizing knowledge, emotions and behavior, clear clarification of central personality problems and their differentiation from secondary requests, creating a basis for developing an effective treatment plan. The essence of dynamism and unconventionality as the main features of processing a personal event within the psychoanalytic paradigm is highlighted. The specific characteristics of the conceptualization of the case depending on the direction of psychoanalysis chosen by the specialist are established: the structural concept of mental activity of the individual, the theory of object relations or self-psychology. The views of scientists on the structure of the specified initial stage of the specialist's work with the client are outlined.

Conclusions. The formulation of the personal case according to the provisions of psychoanalytic theory involves the search for determinants of the problem of personality outside its consciousness. The process of conceptualization is not clearly structured, as it requires simultaneous consideration of a wide range of factors that are rapidly transforming and located at different levels of mental activity. Therefore, this stage of working with the client takes the form of a narrative.

Key words: formulation of personal case, dynamism, psychotherapeutic process.

Вступ. Концептуалізація особистісного випадку є одним із ключових вмінь психолога, необхідних для успішної клінічної практики. Саме чітке та послідовне структурування проблеми клієнта складає підґрунтя для вибору спеціалістом ефективних інтервенцій. Водночас, стрімке зростання популярності короткотривалої психотерапії, зумовлене швидким темпом життя сучасної особистості та, як наслідок, дефіцитом часу значною мірою посилює вимоги до активності клініциста у терапевтичному процесі та оптимізації його роботи, зокрема, і на етапі кристалізації проблеми (Eells, Lombart, Kendjelic, et al., 2005).

Попри виникнення ідеї концептуалізації випадку у 60-х р.р. ХХ ст., у центрі уваги вчених вона опинилась лише на початку ХХІ ст. У 1997 році було опубліковане перше видання монографії «Handbook of psychotherapy case formulation» під редакцією Т. Ейлс, яка і сьогодні залишається однією з найбільш цитованих робіт із вказаної тематики. Уваги заслуговує і фундаментальна праця Б. Інграм «Clinical case formulations: matching the integrative treatment plan», видана у 2006 році.

Вагомого значення набуває вивчення особливостей концептуалізації випадку у емпіричній площині. Так, одне із перших досліджень, реалізоване Ф. Сейтцом (Eells, 2010), передбачало визначення рівня надійності цього методу. Шість психоаналітиків підготували концептуалізацію проблеми пацієнта у формі наративу. Отримані результати вказали на низьку міру узгодженості думок психотерапевтів, що зумовлювалось схильністю до суб'єктивних інтерпретацій та інтуїтивних припущень без належної перевірки. Як засвідчує аналіз наукової літератури, відтоді окреслена наукова площина зазнала конструктивних трансформацій. Наприклад, у 90-х рр. поширення набув структурований підхід до концептуалізації випадку під назвою «Методу центральної теми конфліктних відносин», запропонований Л. Люборскі та П. Крітс-Крістофом (Luborsky, Crits-Christoph, 1998). Подальше емпіричне дослідження продемонструвало, що узгодженість поглядів на ключові аспекти проблеми клієнта, запропонованих спеціалістами, які використовували вказаний метод, є задовільною (значення коефіцієнта Каппа розмістились у діапазоні від 0,64 до 0,81) (Luborsky, Barrett, 2010).

Таким чином, протягом останнього двадцятиріччя прослідковується суттєве збільшення кількості наукових публікацій, присвячених окресленій тематиці. Водночас, слід відзначити, що місце об'єкта систематичного вивчення вона посіла лише у роботах зарубіжних дослідників, тоді як вітчизняні праці є фрагментарними та нечисельними.

Методи та процедура дослідження. Для уточнення сутності досліджуваного феномену було застосовано теоретичні методи, зокрема, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових джерел й результатів емпіричного вивчення проблеми концептуалізації особистісного випадку.

Обговорення результатів. Етап концептуалізації випадку, як зазначає І. Бордайн (Bordin, 1979), є необхідною складовою психотерапевтичного процесу. Сформульована гіпотеза повинна підтверджуватись доказами з історії клієнта та чітко описувати усі аспекти проблеми. Ряд вчених (Sierpiakowska, 2016) наголошує на відсутності суттєвих відмінностей у роботі терапевтів в межах зазначеного етапу, детермінованих постулатами обраних ними наукових шкіл. Консенсус, насамперед, стосується загальної структури концептуалізації, яка, зазвичай, включає: опис життєвих подій клієнта, встановлення ключової проблеми та симптомів, виявлення предиспозиційних чинників психологічної дезадаптації особистості. Водночас інші автори (Słysz, 2017) відзначають, що саме специфічні особливості теоретичних підходів спонукають спеціалістів зосереджувати увагу більшою мірою на когніціях, почуттях або ж поведінці клієнта, а також зумовлюють різний рівень зацікавленості сімейними, культурними, суспільними аспектами життя людини.

Так, серед найбільш поширених напрямків психотерапії виокремлюють когнітивно-поведінкову, екзистенціальну, гуманістичну, гештальт-терапію. Особливої уваги заслуговує специфіка операціоналізації проблеми в межах психоаналізу, який часто розглядається науковцями як парадигмальна психологічна концепція.

Попри те, що З. Фрейд не послуговувався поняттям «концептуалізації», ряд вчених (Słysz, 2017) трактує представлені у його працях описи випадків із життя пацієнтів як перші приклади формулювання особистісних подій. Цікавими в окресленому

контексті є слова самого засновника психоаналітичної теорії: «Мені досі дивно, що історії хвороби, які я пишу, читаються як короткі оповідання і що їм бракує серйозного відбитка науки. Вони забезпечують «інтимний зв'язок» між розповіддю про страждання пацієнта та симптомами його хвороби» (Freud, 1958).

Перрі та його колеги (Perry, Augusto & Cooper, 1989) відзначають, що основною функцією концептуалізації випадку у межах психоаналітичного підходу, як і постановки клінічного діагнозу, є створення підґрунтя для розробки ефективного плану лікування особистості. З огляду на це, окреслений етап психотерапевтичної роботи вимагає чіткого прояснення центральних проблем клієнта, та їх диференціації від другорядних запитів.

Подібні ідеї зустрічаються в працях інших науковців. Так, С. Коррі та Д. Лейн (Corrie, Lane, 2010) стверджують, що спеціаліст, насамперед, зорієнтований на визначення доміантних тем, які знаходяться у центрі уваги клієнта, з метою вибору оптимальних стратегій вирішення наявних конфліктів. На думку Н. МакВільямс (McWilliams, 2012), ціль психотерапевта полягає у виявленні специфічного для пацієнта способу організації знань, емоцій, поведінки та подальшого впливу на вказані сфери функціонування.

Ключовими особливостями концептуалізації у межах окресленої наукової парадигми є динамічний та нешаблонний характер. Усвідомлення особистістю своїх мотивів і переосмислення власного досвіду відбувається у процесі взаємодії зі спеціалістом. Відтак, у психоаналітичній літературі особлива увага зосереджується на реляційному аспекті терапевтичного контакту. З огляду на це, упорядкування і створення цілком узгодженого опису життєвої ситуації клієнта на початковому етапі психотерапії неможливе. Так, терапевт формулює гіпотези щодо чинників, що детермінують труднощі пацієнта, у ході роботи перевіряє свої припущення і формулює нові (McWilliams, 2012).

Цікавою в окресленому контексті є думка Р. Саммерс і Дж. Барбер (Summers, Barber, 2014), згідно з якою інтерес науковців до структури та плану концептуалізації зумовлюється більшою мірою дидактичними, а не клінічними потребами. З огляду на це, можна констатувати наявність відмінностей у процесі формулювання випадку в межах психоаналітичної парадигми та, наприклад,

когнітивно-поведінкової. Так, у першому з підходів вказаний етап має значно потужніше прикладне значення, ніж у другому.

Безумовно особливості опрацювання особистісного випадку зумовлюються і специфічними характеристиками напряму психоаналізу, що покладений в основу роботи клініциста. Так, позиції мейнстріму на сучасному етапі розвитку психологічної науки належать структурній концепції психічної діяльності, теорії об'єктних відносин та селф-психології. Деякі спеціалісти схильні до застосування мультимодельного підходу, в якому одночасно реалізується кілька теоретичних перспектив у роботі з пацієнтом. Інші ж терапевти обирають модель, яка є найбільш відповідною конкретній ситуації, або ж дотримуються засад однієї концепції у всіх випадках. Як зазначає А. Свиш (Słysz, 2017), кожна з теорій стосується важливої сфери людського досвіду, і кожна з них посідає значиме місце у загальній картині всебічного та багатогранного розуміння особистості.

Розглянемо детальніше основні положення вказаних моделей. Так, відповідно до структурної концепції З. Фрейда, поведінка людини визначається низкою сексуальних та агресивних потягів, які передбачають наявність чотирьох атрибутів: джерела, мети, детермінанти та об'єкта.

Джерелом потягу є соматичні процеси, які висувають певну вимогу до свідомості. Мета, в свою чергу, полягає у досягненні задоволення шляхом розрядки напруги, викликані інтенсивністю детермінанти, тобто силою наявного у особистості бажання. Об'єкт – найбільш мінливий аспект потягу, адже задоволення може реалізовуватись через неживий предмет, частину свого тіла або ж іншу людину. Таким чином, основна мотиваційна спрямованість людини виявляється у пошуках можливостей задоволення бажань, які є психологічними похідними від інстинктивних потягів. Перешкоди на шляху реалізації бажань є неминучими. Відтак, особистість зорієнтована задовольнити свою інтенцію, але, водночас, схильна уникати цього прагнення, з огляду на страх зовнішнього покарання, виникнення почуттів тривоги чи страху. Отже, концептуалізація особистісного випадку здійснюється з точки зору виникнення внутрішньопсихічного конфлікту.

У трикомпонентній структурі психіки, запропонованій З. Фрейдом, Ід є сховищем потягів індивіда, Супер-его представлене

сукупністю інтерналізованих ним моральних стандартів та заборон, а Его забезпечує зниження рівня психічної напруги, задіюючи механізми психологічного захисту у відповідь на усвідомлення того, що відкрите вираження власного бажання може викликати травмуючі переживання.

Відповідно до основних положень представленої теорії, основою дезадаптивної поведінки людини є несвідомі фантазії, породжені інтрапсихічними конфліктами, що виникли у дитинстві. Відтак, задача інтервенції психотерапевта полягає у допомозі пацієнту усвідомити приховані мотиви та афекти, що суперечать його свідомим цінностям та установкам.

Слід зауважити, що в деяких теоріях психоаналітичної парадигми, ключова причина виникнення психологічних проблем вбачається у дезадаптивній взаємодії особистості із зовнішнім світом. Так, на думку Л. Джонсона та Р. Даллоса (Johnstone, Dallos, 2013), концептуалізація випадку – це збір інформації щодо труднощів пацієнта, які, зазвичай, виявляються у вигляді систематичних неадаптивних форм поведінки у відносинах з оточуючими, а також формулювання висновків терапевтом щодо взаємозв'язку дій особистості та її внутрішнього світу, який містить психологічні конфлікти.

Представлена дефініція свідчить, що психоаналітична концептуалізація ґрунтується, насамперед, на притаманній людині мотивації до пошуку та підтримки значущих стосунків. Слід зауважити, що окреслені положення характерні для неопсихоаналізу, а не для класичного фрейдизму. Зокрема, вказані засади втілюються у групі теорій об'єктних відносин, що ґрунтуються на ідеї, згідно з якою психіка особистості складається з внутрішніх об'єктів, інтроєктованих від зовнішніх об'єктів – передусім батьків.

Вивчення концепцій психоаналізу дає змогу стверджувати, що об'єктні відносини розглядаються науковцями у широкому сенсі як ставлення особистості до світу в цілому та його окремих аспектів зокрема, а у вузькому сенсі – як відносини з оточуючими, насамперед, з близькими та значимими людьми (Нелін, 2020).

Специфіку окресленої групи теорій та вагоме значення включеності людини у широкий спектр міжособистісних відносин відображено в ідеях Дж. Франкла (Франкл, 1998), який зауважив, що страждання для особистості є неминучими, адже вона оточена ними з

трьох сторін – зі сторони свого тіла, навколишнього світу та найближчого оточення. При цьому, на думку вченого, найбільш болісно індивідом сприймаються страждання зумовлені саме труднощами у стосунках з іншими.

На відміну від прихильників фрейдизму, представники теорії об'єктних відносин акцентують увагу не на розрядці напруги, викликаної нереалізованими інстинктивними потягами людини, а на прагненні індивіда до спорідненості зі значимими людьми, насамперед, батьками. Таким чином, концептуалізація випадку у цьому разі часто зосереджується навколо доедипального досвіду клієнта (наприклад, відсутність «теплого» взаємозв'язку з матір'ю).

Слід зауважити, що деякі вчені вказаного напрямку ключове значення надають не зовнішнім об'єктам (наприклад, батькам), а внутрішнім (репрезентаціям об'єктів). Так, наприклад, на думку М. Кляйн (Кляйн, 2008), у терапевтичній роботі образ матері слід розглядати не як реальну особу, а як символічну репрезентацію, що функціонує у свідомості дитини.

Згідно з положеннями вказаної теорії доросла людина схильна відтворювати у своїх стосунках моделі відносин, інтерналізовані нею в дитинстві, особливо, якщо інтеракції мали конфліктний характер. Подібні установки детермінують формування прототипів ключових проблем особистості і можуть відображатись у стосунках із психотерапевтом. Відтак, аналіз змісту взаємодії спеціаліста з пацієнтом набуває вагомого значення для точної концептуалізації особистісного випадку.

Концепція селф-психології, запропонована Г. Когутом (Kohut, 1984), є дещо відмінною від охарактеризованих раніше напрямків психоаналізу, адже її положення зосереджуються, насамперед, на інтеграції «Я» та факторів, що сприяють розвитку здорового нарцисизму, який, на думку автора, є необхідною складовою оптимального становлення особистості, створюючи підґрунтя для формування адекватної самооцінки, реалістичного сприйняття себе та своїх можливостей.

У випадку систематичного прояву емпатійних реакцій батьками у відповідь на розвиток у дитини нових вмінь та навичок, вона отримує позитивний досвід, який знаходить відображення у твердженні: «Ти захоплюєшся мною, і тому я відчуваю себе гідною людиною». Основні ж джерела психологічних проблем особистості

вчений вбачає у нездатності значимих дорослих забезпечити дитині досвід, потрібний для успішного формування цілісного «Я-образу» та реалізації власних прагнень.

Водночас попри охарактеризовані відмінності між різними напрямками психоаналізу, існують і спільні особливості, властиві течіям вказаної парадигми. Так, описані моделі належать до концептуалізацій, що ґрунтуються, насамперед, на особистісному значенні певних подій для клієнта. Як зазначає Н. МакВільямс (McWilliams, 2012): «Суб'єктивність відіграє вирішальну роль у визнанні сенсу поведінки». Психотерапевт не має готового переліку можливих причин виникнення проблем у пацієнта, але досліджує історію його життя, щоб виявити ті елементи, що становлять унікальний набір причинних факторів. Закономірною, з огляду на це, є схильність багатьох психоаналітиків на етапі опрацювання випадку застосовувати проєктивні методики, що передбачає присвоєння пацієнтами стимульному матеріалу особистісних сенсів. Таким чином, виникає можливість, хоча й обмеженою мірою, виявити унікальні риси особистості.

Вагоме місце у науковій літературі посідає визначення структури концептуалізації. Так, наприклад, Р. Саммерс і Дж. Барбер (Summers, Barber, 2014) вказують наступні елементи:

1. Загальна характеристика (головні події у житті пацієнта, поведінка, тривалість і якість міжособистісних зв'язків, важливі нейробиологічні аспекти);

2. Опис нединамічних чинників (психопатологічний синдром, властивості темпераменту, травматичний досвід, соматичні хвороби тощо);

3. Психодинамічне пояснення головних конфліктів (свідомі і несвідомі прагнення, мотиви, захисні механізми психіки тощо);

4. Очікувані реакції у відповідь на психотерапевтичні інтервенції (ймовірні прояви перенесення, прогнозована резистентність, прогноз реакцій на терапевтичні втручання на окремих етапах терапії).

Подібні погляди зустрічаються і у праці Н. МакВільямс (McWilliams, 2012). Так, на думку вченої, ефективне опрацювання випадку потребує врахування наступних елементів: темперамент, труднощі у період дорослішання, захисні механізми, ключові афекти,

ідентифікації, регуляція почуття самоповаги, моделі взаємовідносин, патогенні переконання.

Висновки й перспективи. Концептуалізація особистісного випадку відповідно до положень психоаналітичної теорії передбачає пошук детермінант проблеми особистості поза межею її свідомості. Джерела труднощів пацієнта науковці вбачають у деструктивному досвіді раннього дитинства. Процес опрацювання випадку не є чітко структурованим, адже потребує одночасного врахування широкого спектру чинників, які швидко трансформуються та розміщені на різних рівнях психічної діяльності. У сучасних психоаналітичних моделях вагоме місце посідають нединамічні чинники, наприклад, темперамент, нейробіологічні характеристики.

Література

1. Нелін, Є. В. (2020). Розвиток особистості дитини та психоаналітичної педагогіки у теорії об'єктних відносин М. Кляйн. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries : Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2, 480–496.
2. Франкл, Дж. (1998). *Неизведанное Я*. Москва : «Прогресс».
3. Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, research & practice*, 16(3), 252.
4. Cierpiąłkowska, L. (2016). Współczesna psychoanaliza i jej znaczenie dla praktyki klinicznej. W: L. Cierpiąłkowska, H. Sęk (red.), *Psychologia kliniczna* (ss. 101–125). Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.
5. Corrie, S. & Lane, D.A. (2010). *Constructing stories, telling tales: A guide to formulation in applied psychology*. London: Karnac.
6. Eells, T. D. (2010). History and Current Status of Psychotherapy. W: T. D. Eells (red), *Handbook of psychotherapy case formulation* (ss. 3–32). New York: Guilford Press.
7. Eells, T. D., Lombart, K.G., Kendjelic, E. M., Turner, L.C., Lucas, C. P. (2005). The quality of psychotherapy case formulations: A comparison of expert, experienced, and novice cognitive-behavioral and psychodynamic therapists. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(4), 579–589.
8. Freud, S. (1958a). The dynamics of the transference. In J. Strachey (Ed. and Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, 12, 99–108.
9. Johnstone, L., Dallos, R. (2013). *Formulation in psychology and psychotherapy: Making sense of people's problems*. London: Routledge.
10. Kohut, H. (1984). *How analysis cures*. New York: International Universities Press.

11. Luborsky, L., Barrett, M.S. (2010). The Core Conflictual Relationship Theme: A Basic Case Formulation Method. W: T. D. Eells (red), *Handbook of psychotherapy case formulation* (ss. 105–135). New York: Guilford Press.

12. Luborsky, L., Crits-Christoph, P. (1998). *Understanding transference: The core conflictual relationship theme method*. Washington DC: American Psychological Association

13. McWilliams, N. (2012). Beyond traits: Personality as intersubjective themes. *Journal of Personality Assessment*, 94, 563–570. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.711790>

14. Perry, J. C., Augusto, F., & Cooper, S. H. (1989). Assessing psychodynamic conflicts: I. Reliability of the ideographic conflict formulation method. *Psychiatry*, 52, 289–301.

15. Słysz, A. (2017). *Konceptualizacja przypadku w różnych modelach psychoterapii*. Poznań: Wydawnictwo WNS UAM.

16. Summers R., Barber J. P. (2014). *Terapia psychodynamiczna. Praktyka oparta na dowodach*. Kraków: Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

References

1. Nelin, Ye. V. (2020). Rozvytok osobystosti dytyny ta psykhoanalytichnoi pedahohiky u teorii obiektnykh vidnosyn M. Kliain [The development of the child's personality and psychoanalytic pedagogy in the theory of object relations M. Klein]. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries : Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2, 480–496 [in Ukrainian].

2. Frankl, J. (1998). Neizvedannoe [The Unknown I]. Moscow: "Progress" [in Russian].

3. Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, research & practice*, 16(3), 252.

4. Cierpiąłkowska, L. (2016). Współczesna psychoanaliza i jej znaczenie dla praktyki klinicznej. W: L. Cierpiąłkowska, H. Sęk (red.), *Psychologia kliniczna* (ss. 101–125). Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.

5. Corrie, S. & Lane, D.A. (2010). *Constructing stories, telling tales: A guide to formulation in applied psychology*. London: Karnac.

6. Eells, T. D. (2010). History and Current Status of Psychotherapy. W: T. D. Eells (red), *Handbook of psychotherapy case formulation* (ss. 3–32). New York: Guilford Press.

7. Eells, T. D., Lombart, K.G., Kendjelic, E. M., Turner, L.C., Lucas, C. P. (2005). The quality of psychotherapy case formulations: A comparison of expert, experienced, and novice cognitive-behavioral and psychodynamic therapists. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(4), 579–589.

8. Freud, S. (1958a). The dynamics of the transference. In J. Strachey (Ed. and Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, 12, 99–108.

9. Johnstone, L., Dallos, R. (2013). *Formulation in psychology and psychotherapy: Making sense of people's problems*. London: Routledge.
10. Kohut, H. (1984). *How analysis cures*. New York: International Universities Press.
11. Luborsky, L., Barrett, M.S. (2010). The Core Conflictual Relationship Theme: A Basic Case Formulation Method. W: T. D. Eells (red), *Handbook of psychotherapy case formulation* (ss. 105–135). New York: Guilford Press.
12. Luborsky, L., Crits-Christoph, P. (1998). *Understanding transference: The core conflictual relationship theme method*. Washington DC: American Psychological Association
13. McWilliams, N. (2012). Beyond traits: Personality as intersubjective themes. *Journal of Personality Assessment*, 94, 563–570. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.711790>
14. Perry, J. C., Augusto, F., & Cooper, S. H. (1989). Assessing psychodynamic conflicts: I. Reliability of the ideographic conflict formulation method. *Psychiatry*, 52, 289–301.
15. Słysz, A. (2017). *Konceptualizacja przypadku w różnych modelach psychoterapii*. Poznań: Wydawnictwo WNS UAM.
16. Summers R., Barber J. P. (2014). *Terapia psychodynamiczna. Praktyka oparta na dowodach*. Kraków.

Received: 06.04.2022

Accepted: 28.04.2022